

בס"ד, י"ב ניסן התשפ"ו

מנחות ע"ח – מנחת חינוך, דיני לחם של תודה, ודיני פסול בלחם

שאלות:

1. איתמר התמנה להיות כהן גדול, כמה מנחות חביתין הוא צריך להביא?

מנחת חינוך (מילואים)

- לחמי המילואים: המשנה אומרת שהלחמים שבאו עם איל המילואים (בימי חנוכת המשכן) היו דומים למיני המצה של קרבן התודה. הם כללו שלושה סוגים: חלות, רקיקין ורבוכה [חלוטה ברותחין].
- הפסוק מונה את הלחמים: "חֲלֹת מִצֶּה אַחַת וְחֹלֶת לֶחֶם שֶׁמֶן אַחַת וְרִקִּיק אֶחָד". הגמרא מבינה שמחוץ לחלה ולרקיק, ישנה גם "חלת לחם שמן" שהיא הרבוכה.
 - על הלימוד הזה מקשה **רב אויא**: אולי "חלת לחם שמן" אינה רבוכה, אלא "אנתא דמשחא" – עוגה העשויה משמן קרוש?
- לכן הגמרא מביאה לימוד אחר, כמו שדרש **רב נחמן בר רב חסדא** משמו של **רבי טבלא**, מהפסוק במנחת חביתין "זֶה קֶרֶבֶן אֶהָרֶן וּבְנָיו אֲשֶׁר יִקְרִיבוּ לְד' בְּיוֹם הַמִּשְׁחָ אֹתוֹ".
 - הוא שואל: איזה קרבן "בניו" (הכהנים ההדיוטות) חייבים להקריב ביום שאבא שלהם נמשח?
 - לכן הוא דורש שהפסוק מקיש (משווה) בין קרבנו של הכהן הגדול המשוח, בכל יום (מנחת חביתין, שעליה כתוב "מִרְבֵּקֶת תְּבִיאֶנָּה" – כלומר רבוכה), לבין יום ה"חינוך" של בניו. כהן הדיוט שמקריב בפעם הראשונה, ביום המשח אותו, מקריב את החביתין. המילואים היו יום החינוך של אהרון ובניו, ולכן כמו שבחביתין יש רבוכה, ככה גם בימי מילואים בחנוכת המשכן ("חלת לחם שמן") הכוונה היא לרבוכה.
- **רב חסדא ומר בר רב אשי** מסבירים שכהן גדול, ביום הראשון שבו הוא מתחיל לעבוד ככהן גדול, צריך להקריב כמה מנחות חביתין:
 - מנחה אחת בגלל שהיום הוא מתחנך לתפקידו ככהן גדול ("מנחת חינוך").
 - מנחה שנייה היא המנחה הקבועה שהוא חייב להקריב בכל יום ככהן גדול משוח.
 - לפי **מר בר רב אשי**, אם הכהן הזה מעולם לא עבד אפילו ככהן הדיוט, הוא מביא מנחה שלישית בגלל היום הראשון שלו ככהן הדיוט.
- המשנה גם אומרת שמנחת הנזיר מורכבת רק מ"שתי ידות" [שני חלקים] מהמצה של התודה – כלומר, חלות ורקיקין בלבד, ללא הרבוכה. הכמות הכוללת היא עשרה קבין ירושלמיים (שהם 6 עשרונים ושני שלישי).
- הגמרא מביאה את המקור לדין מהמילה "שְׁלֵמִיו" (בפסוק "עַל זֶבַח תּוֹדַת שְׁלֵמִיו") שזה בא לרבות גם את שלמי הנזיר לדין עשרה קבין ירושלמיים ורביעית לוג שמן (כמו בתודה).
 - וזה לא כולל רבוכה כי:

- לפי **רב פפא**: בקרבן תודה כתוב "מצות" רק על החלות והרקיקין ולא על הרבוכה. לכן כשהתורה אומרת בניזיר "סל מצות", היא מתכוונת רק לסוגים שנקראים ככה.
- לפי **דבי רבי ישמעאל**: זה לימוד של "כלל ופרט". המילה "מצות" היא הכלל, והמילים "חלות" ו"רקיקין" הן הפרט. הכלל הוא שאין בכלל אלא מה שבפרט, ולכן יש רק חלות ורקיקין ולא רבוכה.

2. בנימין לא הספיק לאפות לגמרי את המצה לפסח, הוא יוצא בה ידי חובה?

דיני לחם התודה

המשנה מביאה תנאים הכרחיים כדי שלחמי התודה יתקדשו בשעת שחיטת הזבח:

- אם בשעת שחיטת התודה הלחם נמצא מחוץ לחומה – הלחם לא התקדש. ובנוסף הלחם מתקדש רק אם הוא כבר נחשב "לחם", כלומר שהעיסה נאפתה מספיק עד שכלל הלחמים נוצר קרום חיצוני בתנור ("קרמו פניו").
- הגמרא מביאה מחלוקת על איזה חומה מדובר,
 - **ריש לקיש אומר**: שאם הלחם נמצא מחוץ לחומת העזרה בשחיטה הוא לא מתקדש. הוא לומד מהמילה "על" שהכוונה בסמוך (בפסוק "על זבח התודה") ולכן צריך שהלחם יהיה סמוך לזבח פיזית בתוך העזרה בזמן השחיטה.
 - **רבי יוחנן אומר**: חוץ לחומת בית פאגי [חומת ירושלים]. לדעתו, הלחם מתקדש כל עוד הוא נמצא בתחום שבו מותר לאכול אותו (כל שטח ירושלים). והגמרא מביאה ברייתא שסוברת **כרבי יוחנן**.
- הגמרא **מסבירה** למה היה צריך לשנות את המחלוקת גם בתודה וגם בדין שחיטת הפסח על החמץ: כי היינו יכולים לחשוב שבפסח **רבי יוחנן** מחמיר כי החמץ נחשב איסור בכל מקום שהוא נמצא, אבל בקידוש לחם הוא יודה שצריך להיות בפנים. או להפך, **שריש לקיש מודה בחמץ לרבי יוחנן** שהאדם עובר עבירה בכל מקום שהחמץ נמצא.
- הגמרא דורשת את הפסוק: "על חלת לחם חמץ יקרבו קרבנו על זבח תודת שלמיו":
 - "חלת לחם": מלמד שהלחם חייב להיות אפוי (קרימת פנים) כדי להיקרא "לחם" ולהתקדש.
 - "יקרבו קרבנו על זבח": מלמד שהלחם מתקדש אך ורק ברגע שחיטת הזבח.
 - "זבח תודת": מלמד שהלחם מתקדש רק אם הזבח נשחט לשם תודה; אם שחט "שלא לשמן" (לשם קרבן אחר) – הלחם לא התקדש.
- הגמרא משווה את דין לחם התודה, לדין "מצה נא" [חצי אפויה] שיוצאים בה ידי חובה בפסח. **שמואל** מגדיר את רמת האפוייה המינימלית: "כל שפורסה ואין חוטין של בצק נמשכין ממנה". **רבא** פוסק שהגדרה זו תקפה גם ללחמי תודה.
 - החידוש של **רבא** הוא: שהיה מקום לחשוב שבלחמי תודה נחמיר יותר בגלל דרישת התורה לקחת לחם "אֶחָד" (שלם) לתרומה, ומצה חצי אפויה עלולה להיחשב כ"פרוסה". לכן **רבא** משמיע שברגע שאין חוטין נמשכין, היא נחשבת "לחם" שלם וכשר לקידוש.

3. נחמן לא רוצה שהשחיטה של קרבן התודה תקדש את הלחם שהוא הביא, מתחשבים בו?

שחיטת תודה על שמונים חלות

הגמרא מביאה מחלוקת לגבי אדם שנדר להביא קרבן תודה, והביא לפניו 80 חלות במקום 40:

- חזקיה אומר: קדשו ארבעים מתוך השמונים. ולכן הבעלים צריכים לאכול את כל 80 החלות בקדושת לחמי תודה (תוך יום ולילה), מכיוון שלא ידוע איזה 40 מתוכן התקדשו.
- רבי יוחנן אומר: לא קדשו אפילו ארבעים. הלחם לא קדוש, והאדם לא יצא ידי נדרו.

הגמרא מביאה שלושה הסברים למחלוקת:

- הסבר א' (לפי רבי זירא – מחלוקת בכוונת הבעלים):
 - כולם מודים שאם האדם אמר בפירוש "שרק 40 יתקדשו" – הן קדושות. ואם אמר "שיקדשו כל ה-80 כקרבן אחד" – זה פסול.
 - המחלוקת היא כשהביא 80 בסתם: חזקיה סובר שהאדם התכוון ל"אחריות" (להבטיח שיהיו לו 40 כשרות אם חלק יאבדו), ולכן 40 התקדשו. רבי יוחנן סובר שהאדם התכוון ל"קרבן גדול" של 80 חלות, ומכיוון שאין קרבן כזה – הקדושה לא חלה.
- הסבר ב' (אביי – קידוש "שלא מדעת"):
 - לפי אביי, כולם מסכימים שהאדם באמת התכוון ל"קרבן גדול" של 80 חלות.
 - המחלוקת היא האם כלי שרת (במקרה זה, סכין השחיטה) מקדש את מה שראוי לו בלבד (40 חלות) גם בניגוד לכוונת הבעלים ("שלא מדעת"): חזקיה סובר שהכלי מקדש את הכמות הראויה לו (40) ומתעלם מכוונת הבעלים. רבי יוחנן סובר שהכלי לא מקדש אלא לפי דעת הבעלים, ומכיוון שדעתם על 80 – הלחם לא התקדש.
- הסבר ג' (לפי רב פפא – שתי גרסאות לגבי כוחו של הסכין):
 - גרסה א': כולם מסכימים שכלי שרת רגילים מקדשים גם "שלא מדעת" הבעלים. המחלוקת היא לגבי הסכין: כיוון שאין לה "תוך" (בית קיבול), האם היא נחשבת ככלי שרת שיכול לקדש כך? חזקיה אומר שכן, ורבי יוחנן אומר שלא.
 - גרסה ב': כולם מסכימים שכלי שרת רגילים לא מקדשים אלא מדעת הבעלים. המחלוקת היא האם הסכין חזקה יותר מכלי שרת רגילים: חזקיה סובר שמאחר שהסכין מקדשת למרות שאין לה "תוך", כוחה גדול יותר והיא מסוגלת לקדש אפילו "שלא מדעת" הבעלים. רבי יוחנן סובר שאין לסכין כוח עודף כזה.

4. לאחר שזבח התודה התגלה כטריפה, האם הלחם התקדש בשחיטה?

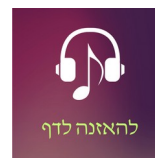
פסולים בלחם

המשנה (לפי הסבר הברייתא בגמרא) מביאה כלל מתי לחמי התודה (וכן לחמי המילואים ושני כבשי עצרת) מתקדשים ומקבלים קדושת הגוף בשעת השחיטה:

- אם הגורם לפסול הקרבן היה קיים עוד לפני השחיטה – הלחם לא מתקדש. למשל אם התגלה שזבח התודה היה טריפה.

הדף לע"נ
אמו"ר שלמה חיים משה ב"ר שמואל מנחם הכ"מ
נלב"ע י"א כסלו התשפ"ו

- אם הגורם לפסול נוצר בזמן השחיטה או אחריה – הלחם מתקדש (ומקבל את דין הפסול של הזבח). למשל שחיטה במחשבת פיגול.
- לגבי בהמה בעלת מום המשנה מביאה מחלוקת שלדעת רבי אליעזר הלחם קדוש ולדעת רבי יהושע לא. המחלוקת הזו תידון בפירוט בדף הבא.
- אם שחט את התודה שלא לשמה (למשל לשם שלמים רגילים) – הלחם לא התקדש. כי לומדים מהפסוק "זָבַח תִּזְדַּת" – שהלחם מתקדש רק על זבח שנשחט בפירוש לשם תודה.